

Aysel Nazim qızı İSAYEVA
Qərbi Kaspi Universiteti Dizayn Fakültəsi
E-mail: magistr.isayeva@mail.ru

AĞDAM MEMARLIĞI

Xülasə

Ağdam şəhəri Azərbaycan memarlıq tarixində xüsusi yer tutan qədim və müasir elementləri özündə birləşdirən mədəni irs mərkəzlərindən biridir. Tarixi boyunca Qarabağın iqtisadi, sosial və mədəni həyatı üçün əhəmiyyətli rol oynayan şəhər memarlıq baxımından həm mülki, həm də dini abidələri ilə tanınmışdır. Ağdam memarlığı yalnız şəhərin bərpası baxımından deyil, həm də Qarabağın mədəni və turizm potensialının inkişaf etdirilməsi üçün mühüm əhəmiyyətə malikdir. Şəhərin gələcəkdə Qarabağın mədəniyyət və sənaye mərkəzlərindən birinə çevrilməsi planlaşdırılır. Ağdamın tarixi və müasir memarlığının sintezi Azərbaycan memarlıq irsinin dirçəlişi və mədəniyyət sahəsində yeni mərhələnin başlanğıcı kimi qiymətləndirilir. Ağdamın tarixi və vətəndaşlıq tarixi Ağdam tarixən Azərbaycan sivilizasiyasında mühüm yer tutmuş və zəngin mədəni ənənələri ilə tanınan şəhərdir. Ağdam xəmiri özünəməxsus hazırlanma üsulu və dadı ilə məşhurdur və Azərbaycanın müxtəlif bölgələrinin kulinariya sivilizasiyasının tərkib hissəsini təşkil edir. Bu xəmirin hazırlanmasında istifadə edilən təbii inqrediyentlər və xüsusi bişirmə üsulları Ağdamın unikal kulinariya irsi və vətəndaş kimliyini rəsmiləşdirib.

Açar sözlər: muzey, Ağdam, memarlıq, Qarabağ, turizm .

UOT: 721.012

DOI: <https://doi.org/10.54414/NKLY9871>

Giriş

Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yerləşən Ağdam şəhəri böyük tarixi, mədəni və memarlıq əhəmiyyətinə malik mərkəzdir. Qarabağın —paytaxtı” adlandırılan Ağdam qədimdən ticarət, sənətkarlıq və sivilizasiya mərkəzi kimi tanınır. Əsrlər boyu müxtəlif dövrlərin memarlıq üslublarını əks etdirən bu şəhər həm dini, həm də mülki memarlıq nümunələri ilə zəngin olmuşdur.

Şəhərin memarlıq irsi Ağdamın Azərbaycanın vətəndaş kimliyinin bir parçası olduğunu nümayiş etdirir. Cümə məscidi, Xan sarayları və digər tarixi abidələr Qarabağ bölgəsində milli memarlıq ənənələrinin izlərini əks etdirir. Lakin 1990-cı illərin əvvəllərində şəhərin işğalı nəticəsində bir çox tarixi abidələr, memarlıq nümunələri dağıdılıb, mədəni irsə ciddi ziyan dəyib. 2020-ci ildə Ağdamın işğaldan azad edildikdən sonra yenidən qurulması Azərbaycanın memarlıq və urbanizasiya tarixində yeni səhifə

açdı. Bu bərpa prosesində həm tarixi memarlıq irsinin qorunub saxlanması, həm də müasir texnologiyalardan istifadə etməklə şəhərin —ağıllı şəhər” konsepsiyasına uyğun yenidən qurulması nəzərə alınıb. Ağdam memarlığının bərpası və inkişafı təkcə tarixi irsin əksi deyil, həm də Qarabağın sosial-iqtisadi və mədəni inkişafı üçün strateji əhəmiyyət kəsb edir.

Əsas hissə:

Muzeylər tarixi, mədəni, elmi və bədii dəyərlərin qorunub saxlanıldığı, tədqiq edildiyi və sərgiləndiyi xüsusi sivilizasiya mərkəzləridir. Onlar təkcə keçmişin izlərini yaşadan yerlər deyil, həm də biliklərin ötürülməsi, araşdırmaların aparılması və cəmiyyətin maarifləndirilməsi üçün strateji əhəmiyyət kəsb edən qurumlardır. Muzey anlayışı zaman keçdikcə inkişaf etmiş və müxtəlif növlərə bölünmüşdür. Cəmiyyətin müxtəlif sahələrini və dövrlərini ifadə etmək üçün tarix və beynəlxalq incəsənət muzeyləri,

təsviri incəsənət muzeyləri, elmi muzeylər, arxeoloji və etnoqrafik muzeylər, interaktiv və virtual muzeylər kimi müxtəlif kateqoriyalar yaradılmışdır. Muzeylərin əsas funksiyalarına ekspozisiyaların toplanması, mühafizəsi, nümayişi və ictimaiyyətə təqdim edilməsi, elmi tədqiqat və maarifləndirmə fəaliyyəti daxildir. Muzeylərin əsas funksiyalarına ekspozisiyaların toplanması, mühafizəsi, nümayişi və ictimaiyyətə təqdim edilməsi, elmi tədqiqat və maarifləndirmə fəaliyyəti daxildir. Muzeylər mədəni irsin qorunub saxlanması və gələcək nəsillərə çatdırılmasında mühüm rol oynayır və tarixi qoruyan, cəmiyyətin mənəvi inkişafına töhfə verən qurum kimi fəaliyyət göstərir. Muzeylər bəşəriyyətin sivil irsinin qorunmasında, öyrənilməsində və gələcək nəsillərə çatdırılmasında mühüm rol oynayan sivilizasiya qurumlarıdır. Onlar keçmişlə gələcək arasında körpü rolunu oynayır, cəmiyyətin tarixi yaddaşını yaşadan, mədəni inkişafını təmin edən mühüm mərkəzlər kimi çıxış edirlər. Muzeylərin sivilizasiya tarixində əhəmiyyəti təkcə ekspozisiyaların qorunması ilə məhdudlaşmır. Onların elmi tədqiqat, təhsil və kadr hazırlığı, turizmin inkişafı və vətəndaş diplomatiyasının gücləndirilməsi baxımından da mühüm funksiyaları var. Müasir dövrdə muzeylər ənənəvi sərgilərdən kənara çıxaraq interaktiv texnologiyalar və qrafik innovasiyalar vasitəsilə daha geniş auditoriyaya müraciət edir. Bu yanaşma mədəni irsin daha da incələşməsinə təmin etməklə yanaşı, insanların tarixi hadisələri, sənət əsərlərini daha dərinləndirən dərk etmələrinə şərait yaradır. Yekun olaraq qeyd edək ki, muzeylər cəmiyyətin intellektual və mədəni inkişafında əsas rol oynayan, mədəni irsin qorunub saxlanmasına, dünyaya tanıtılmasına xidmət edən mühüm qurumlardır.

Muzey mədəni irsin qorunub saxlanması, yayılması və insanlara təqdim edilməsi məqsədi ilə yaradılan, burada müxtəlif bölgələrə aid əsərlərin, artefaktların, tarixi əşyaların və digər materialların nümayiş etdirildiyi təşkilatdır. Muzeylər cəmiyyətin sivil və tarixi irsinin qorunub saxlanması, təhlili və gələcək nəsillərə çatdırılmasında mühüm rol oynayır. Bu qurumlar təhsil, elmi araşdırmalar və ictimai əlaqələr baxımından zəngin sivilizasiya sahəsini təşkil edir. Muzeylər cəmiyyətin tarixini, sivilizasiyasını,

incəsənətini, elmi nailiyyətlərini, sosial inkişafını qoruyub saxlayır. Onlar qədim dövrlərə təsir etmiş materialları qoruyub saxlamaq və gələcək nəsillərə ötürmək vasitəsidir. Bu cür təşkilatlar sivilizasiyanın canlı tarixini yaşadır və onu zamanın təzyiqlərindən qoruyur.

Qarabağın işğaldan azad edilməsi Azərbaycanın turizm potensialını daha da artırır. Bu bölgənin mineral və tarixi irsinin integrasiyası turistlər üçün unikal təcrübələr və sivilizasiyalararası təmaslar yaradacaq, eyni zamanda regionun sosial-iqtisadi inkişafına ciddi ziyan vuracaqdır. Tarixi abidələrin qorunub saxlanması, sivilizasiyanın və adət-ənənələrin təbliği, eləcə də turizm sahəsinin inkişafı rayonun iqtisadiyyatını canlandırmağa, yeni iş yerləri yaratmağa imkan verir.

Ona görə də mədəni turizm, Qarabağın dincəliyi və sosial-mineral inkişaf proqramı çərçivəsində təkcə tarixi irsin qorunub saxlanması deyil, həm də iqtisadi, sosial və mülki sahələrin davamlı inkişafı təmin edilir. Bu, həm də inkişafı təmin etməyə kömək edəcəkdir. Bu regionun zəngin sivilizasiyası, müxtəlif xalqların və sivilizasiyaların izlərini daşıyan irsi Azərbaycana global turizm bazarında mühüm yer tutmağa imkan verəcəkdir.

Azərbaycanın multikulturalizm və tolerantlıq siyasəti ölkənin milli turizm potensialının inkişafında mühüm rol oynayır. Bu siyasət müxtəlif sivilizasiyaların və etnik qrupların birgə yaşaması üçün şərait yaradır, eyni zamanda, ölkənin zəngin mədəni irsinin qorunub saxlanması və inkişafı üçün ideal şərait yaradır. Azərbaycanın qədim və zəngin tarixi ilə bağlı maddi və mənəvi irsi vətəndaş turizminin inkişafına güclü təkan verir. Ölkəmizin maliyyə və turizm potensialının reallaşdırılması məqsədilə bir sıra layihələr və tədbirlər həyata keçirilmişdir. Bakıda və digər bölgələrdə keçirilən vətəndaş tədbirləri, festival və sərgilər Azərbaycanın zəngin mədəni irsinin dünyaya tanıtılması, eləcə də ölkənin turizm sektorunun canlandırılması istiqamətində mühüm addımlardır. Bu tədbirlər Azərbaycanın sosial-maliyyə potensialının inkişafına, vətəndaş turizminin təşviqinə böyük təsir göstərmişdir. Eyni zamanda, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə tanınması onun sivilizasiyasına marağın

artmasına, turizm axınının güclənməsinə səbəb olub.

Xüsusilə, Azərbaycanın multikultural və tolerant siyasəti, tarixi-vətəndaş irsinin qorunub saxlanması, eləcə də maliyyə və turizm potensialının geniş təbliği ölkəmizin sosial və sivil inkişafında mühüm rol oynayır. Bu sahədə həyata keçirilən siyasət və tədbirlər kommersiya turizminin inkişafını daha da sürətləndirir və Azərbaycanın beynəlxalq turizm bazarında rəqabət qabiliyyətini artırır.

Ağdam Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yerləşən, zəngin tarixi və memarlıq irsinə malik şəhərlərdən biridir. Tarixən Qarabağın mədəni, iqtisadi və sosial mərkəzlərindən biri olan Ağdam şəhəri özünəməxsus memarlıq üslubları ilə fərqlənmişdir. Şəhərdə dini, ictimai və yaşayış binaları milli memarlıq ənənələrini və dövrün memarlıq xüsusiyyətlərini əks etdirirdi [1, s72]. Ağdam şəhəri Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinin mühüm mədəni və tarixi mərkəzlərindən biri olmaqla yanaşı, özünəməxsus memarlıq üslubu ilə də seçilmişdir. Şəhərin memarlığı ənənəvi Azərbaycan memarlıq üslubunun xüsusiyyətlərini və müasir tikinti elementlərini özündə birləşdirən zəngin irsə malik idi.

Ağdamın tarixi-memarlıq abidələri arasında Ağdam Cümə Məscidi, İmarət Kompleksi, Xan Sarayı, qədim karvansaraylar və qala divarları mühüm yer tuturdu. Bu abidələr şəhərin zəngin keçmişini və mədəniyyətini əks etdirir, eyni zamanda Qarabağın memarlıq irsinin parlaq nümunələri sayılırdı. Cümə Məscidi, XVIII əsrin sonlarında memar Kərbəlayi Səfi Xan Qarabaği tərəfindən inşa edilmiş və Qarabağın monumental memarlıq ənənələrinin bir hissəsinə çevrilmişdir.

XX əsrin ikinci yarısında Ağdamda müasir şəhərsalma prinsiplərinə əsaslanan binalar, inzibati mərkəzlər və yaşayış kompleksləri inşa edilmişdir. Şəhər həm qədim, həm də müasir memarlıq elementlərinin vəhdəti ilə unikal şəhərsalma nümunəsinə çevrilmişdir.

Ağdam rayonu işğaldan əvvəl zəngin sivilizasiyası və təhsil infrastrukturu ilə seçilən rayonlardan biri olub. Burada çoxlu tarixi, memarlıq və mülki abidələr var idi. Şəhərin inkişaf etmiş sivil mühiti Ağdamı Qarabağın əsas sivilizasiya mərkəzlərindən birinə çevirdi.

Ağdamın tarixi memarlığı şəhərin inkişaf mərhələləri haqqında zəngin məlumat verir: Cümə Məscidi: Şəhərin ən önəmli dini və memarlıq abidələrindən biridir. 1868-1870-ci illərdə məşhur memar Kərbəlayi Səfi xan Qarabaği tərəfindən inşa edilmişdir. İran memarlığından ilhamlanmış bu məscid böyük ibadət zalı və gözəl memarlıq dekorasiyaları ilə seçilir.

İmarət Kompleksi: XVIII-XIX əsrlərə aid Qarabağ xanlarının iqamətgahı olmuşdur. Kompleks xan ailəsinin yaşayış yerlərini və ailə qəbiristanlığını əhatə edirdi. Kompleksdə milli memarlıq üslubuna xas elementlər və estetik dekorativ elementlər yer alırdı [2, s62].

Karvansaralar və Ticarət Mərkəzləri: Şəhərin ticarət mərkəzi kimi əhəmiyyətli rol oynaması bu cür memarlıq nümunələrinin yaranmasına səbəb olmuşdur. 2020-ci ildə Ağdamın işğaldan azad edilməsindən sonra şəhərin bərpa və müasir dövrün tələblərinə uyğun yenidən qurulması dövlətin prioritetləri arasında olmuşdur. "Ağıllı Şəhər" Konsepsiyası: Ağdamda müasir infrastrukturun qurulması ilə ağıllı texnologiyalar əsasında enerji, nəqliyyat və yaşayış məkanlarının idarə olunması nəzərdə tutulur.

Memarlıq və Tarixi İrsin Bərpası: Cümə Məscidi və İmarət Kompleksi kimi tarixi abidələrin bərpa edilməsi şəhərin memarlıq irsinin qorunması baxımından vacib addımlardır.

Ağdam memarlığı həm yerli, həm də beynəlxalq səviyyədə turizm üçün böyük potensiala malikdir. Tarixi abidələrin bərpası və mədəniyyət obyektlərinin yenidən inşası şəhərin mədəni həyatını canlandıraraq Qarabağın turizm xəritəsinə daxil edilməsinə şərait yaradır [3, s72].

Ağdamın memarlığı Azərbaycanın tarixi irsinin, milli dəyərlərinin və müasir texnoloji imkanlarının sintezini əks etdirərək gələcək nəsillər üçün zəngin mədəni irs olaraq qorunacaqdır. 1993-cü ildə Ağdam şəhəri ermənistana tərəfindən işğal edildikdə, şəhərin digər mədəni irs nümunələri kimi Çörək Muzeyi də talan edildi və dağıdıldı. Muzeydə saxlanılan çörəkçiliklə bağlı tarixi eksponatlar, sənədlər və alətlər məhv edildi və ya oğurlandı. Bina özünə zərbələr aldı və zaman keçdikcə tamamilə xarabalığa çevrildi. Azərbaycanın çörəkçilik irsinin tanınması məqsədilə yaradılmış unikal muzey vandalizmə məruz qalaraq mədəni soyqırımının

bir nümunəsinə çevrildi. İşğal zamanı Ağdamın böyük hissəsi "ruh şəhər"ə çevrildi və Çörək Muzeyinin qalıqları da bu dağıntılar içində yox olub getdi. 2020-ci ildə Azərbaycan Ordusunun Qarabağda apardığı uğurlu hərbi əməliyyatlar nəticəsində Ağdam işğaldan azad edildi. Hazırda Azərbaycan hökuməti Ağdamın yenidən qurulması çərçivəsində Çörək Muzeyinin bərpasını da nəzərdə tutur.

Muzeyin bərpası ilə bağlı bir neçə mümkün konsept təklif olunur:

1. Ənənəvi üslubda yenidənqurma: Muzeyin əvvəlki dizaynına uyğun olaraq bərpası və eksponatların yenidən toplanması.

Azərbaycanın müxtəlif bölgələrindən çörəkçilik tarixi ilə bağlı yeni materialların muzeyə əlavə edilməsi.

2. İnteraktiv Çörəkçilik Mərkəzi: Ziyarətçilərə çörək bişirmək imkanı yaradan emalatxanalar.

Azərbaycan çörək növlərinin dadına baxmaq və onların hazırlanmasını izləmək üçün xüsusi guşələr. 3. Açıq hava sərgi məkanı: Qədim taxılçılıq və çörəkçilik mədəniyyətini əks etdirən sərgi sahəsi.

Dəyirmanlar, təndirlər və kənd təsərrüfatı alətlərinin bərpası.

Bu layihələr həyata keçirildikdən sonra Ağdam Çörək Muzeyi yenidən Azərbaycanın mədəniyyət və turizm xəritəsində mühüm mərkəzlərdən birinə çevriləcəkdir.

Ağdam Çörək Muzeyi, Azərbaycanın unikal mədəni irsinin qorunmasına və çörəkçilik ənənələrinin gələcək nəsillərə ötürülməsinə xidmət edən mühüm bir mədəniyyət mərkəzi olmuşdur. Onun işğal zamanı dağıdılması soyqırımın və vandalizmin bariz nümunəsi sayıla bilər. Lakin işğaldan sonra Ağdamın yenidən qurulması prosesi ilə birlikdə Çörək Muzeyinin də bərpası planlaşdırılır. Bu muzeyin yenidən açılması, Azərbaycan çörəkçilik mədəniyyətinin yaşadılması və bu sahədə tarixi mirasın qorunması üçün mühüm addım olacaqdır.

Ağdam şəhəri Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinin yenidən qurulması və müasir infrastrukturun yaradılması çərçivəsində "ağıllı şəhər" (Smart City) konsepsiyasına əsasən inşa edilən ilk bölgələrdən biridir. Bu konsepsiya yüksək texnologiyalar, rəqəmsal

həllər və ekoloji dayanıqlılıq prinsipləri əsasında müasir, yaşayış üçün əlverişli və ekoloji cəhətdən təmiz bir şəhər qurmağı hədəfləyir.

Ağıllı şəhər modelinin əsas xüsusiyyətləri arasında ağıllı nəqliyyat sistemləri, ekoloji dayanıqlı enerji mənbələri, rəqəmsal idarəetmə infrastrukturunu, "ağıllı" ictimai xidmətlər və ağıllı şəhərsalma prinsipləri yer alır. Yaşıl enerji və dayanıqlı iqtisadi inkişaf strategiyaları da layihənin əsas istiqamətlərindəndir.

Ağdamın ağıllı şəhər kimi yenidən qurulması, təkcə şəhərin müasir standartlara uyğun inkişafını deyil, həm də onun Azərbaycanın innovasiya və texnologiya mərkəzlərindən birinə çevrilməsini təmin edəcəkdir. Bu yanaşma, şəhərin mədəni, iqtisadi və sosial həyatını canlandırmaqla yanaşı, ekoloji cəhətdən təmiz və səmərəli idarəetməyə əsaslanan gələcək şəhər modelini formalaşdırır.

Ağdamın ağıllı şəhər konsepsiyası çərçivəsində yenidən qurulması memarlıq və tarixi abidələrin bərpası prosesində yeni yanaşmaların tətbiqini tələb edir. Bu konsepsiya keçmişin irsini qorumaqla yanaşı, müasir texnologiyalara əsaslanan, ekoloji dayanıqlı və funksional şəhərsalma prinsiplərini özündə birləşdirən memarlıq modelinin formalaşdırılmasını nəzərdə tutur.

1. Tarixi Abidələrin Restavrasiyası və Rəqəmsallaşdırılması Pənah Xanın İmarəti, Ağdam Cümə Məscidi, Şahbulaq Qalası və digər tarixi abidələrin bərpası zamanı müasir texnologiyalardan istifadə ediləcəkdir. 3D skanlama və rəqəmsal arxivləşdirmə texnologiyaları tətbiq olunaraq abidələrin orijinal görünüşü və konstruksiyası qorunacaqdır.

Tarixi binaların ağıllı idarəetmə sistemləri ilə təchiz edilməsi, onların davamlı monitorinqi və mühafizəsi təmin ediləcəkdir.

2. Müasir Memarlıq və Ağıllı İnfrastrukturun İntegrasiyası Ağdamın yeni inşa edilən binalarında ağıllı enerji idarəetmə sistemləri, "yaşıl damlar" və ekoloji materiallardan istifadə ediləcəkdir.

Memarlıqda açıq məkanların və ictimai zonaların yaradılması, şəhərin tarixi irsi ilə müasir şəhərsalma prinsiplərinin vəhdətini təmin edəcəkdir.

Ağıllı işıqlandırma sistemləri və ekoloji cəhətdən səmərəli fasad dizaynları tətbiq ediləcəkdir.

3. Ağıllı Abidə və Muzeylər Konsepsiyası Tarixi irsin virtual reallıq və artırılmış reallıq texnologiyaları ilə təqdim edilməsi ziyarətçilərə interaktiv təcrübə yaşadacaqdır.

Ağdam Çörək Muzeyi, Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyi və Xalça Muzeyi yenidən qurularkən onların ağıllı idarəetmə sistemləri ilə təchiz edilməsi nəzərdə tutulur.

Tarixi yerlərin mühafizəsi üçün sensor sistemləri və ətraf mühitin qorunmasına yönəlmiş ağıllı texnologiyaların tətbiqi planlaşdırılır.

4. Şəhər Mədəniyyətinin və Memarlıq Dəyərlərinin Dirçəldilməsi Ağdamın yeni memarlıq üslubu, tarixi irsi qorumaqla yanaşı, müasir şəhər dizaynı ilə harmonik şəkildə qurulacaqdır.

İctimai mədəniyyət mərkəzlərinin, ağıllı turizm obyektlərinin və açıq hava sərgi məkanlarının yaradılması ilə şəhər, mədəni turizm üçün cəlbedici bir məkana çevriləcəkdir.

Ağdamın ağıllı şəhər konsepsiyasına uyğun yenidən qurulması, onun tarixi abidələrinin mühafizəsi və müasir memarlıqla ahəngdar şəkildə inkişaf etdirilməsinə şərait yaradacaqdır. Bu yanaşma şəhərin mədəni və memarlıq irsini qorumaqla yanaşı, onu innovativ və ekoloji cəhətdən dayanıqlı bir şəhərə çevirəcəkdir.

Nəticə

Ağdam memarlığı Azərbaycan memarlıq irsinin əhəmiyyətli bir parçasıdır. Tarixi dövrlərdə şəhərin inkişafı ilə formalaşan dini, ictimai və yaşayış abidələri Qarabağın mədəni və memarlıq ənənələrinin izlərini yaşatmışdır. Cümə Məscidi və İmarət Kompleksi kimi tarixi abidələr, milli memarlığın ən gözəl nümunələrindən hesab edilir və Azərbaycan xalqının zəngin mədəni irsinin göstəricisidir.

Lakin Ağdamın uzunmüddətli işğalı zamanı bu tarixi irs ciddi dağıntılara məruz qalmışdır. 2020-ci ildə şəhərin azad edilməsindən sonra Ağdamın yenidən qurulması prosesi həm tarixi memarlıq irsinin bərpasını, həm də müasir dövrün tələblərinə cavab verən ağıllı şəhər konsepsiyasının tətbiqini əhatə etmişdir. Bu prosesdə tarixi dəyərlərin qorunması ilə yanaşı müasir

texnologiyalarla zənginləşdirilmiş yeni memarlıq üslubları şəhərə yeni nəfəs vermişdir.

Ağdam memarlığının bərpası yalnız mədəni irsin qorunması deyil, həm də şəhərin sosial-iqtisadi inkişafının təmin edilməsi baxımından əhəmiyyətlidir. Tarixi irsin müasir yanaşmalarla sintez edilməsi Ağdamı Qarabağın innovativ mərkəzlərindən birinə çevirmək potensialına malikdir. Bu proses həm də Ağdamın Azərbaycanın turizm və mədəniyyət xəritəsində xüsusi yer tutmasına zəmin yaradır. Nəticə olaraq, Ağdam memarlığı milli tariximizin canlı şahidi və gələcək nəsillər üçün bir miras olaraq əbədi yaşayacaqdır.

Azərbaycanın muzeyləri təkcə milli irsin qorunması ilə məhdudlaşmamış, həm də beynəlxalq mədəni əlaqələrin qurulmasına və dünya muzeylər şəbəkəsinə integrasiya olunmasına şərait yaratmışdır. Tarix boyu müxtəlif dövrlərdə muzeylər zamanın çağırışlarına uyğun olaraq modernləşdirilmiş, texnologiya və rəqəmsallaşma ilə birləşdirilmişdir. Lakin Azərbaycan muzeyləri müharibələr, işğallar və mədəni vandalizm səbəbindən ciddi itkilərlə də üzləşmişdir. Qarabağ və işğal olunmuş digər ərazilərdə muzeylərin talan edilməsi ölkənin mədəni irsinə vurulan ağır zərbələrdən biri olmuşdur. Hazırda bu ərazilərdə muzeylərin bərpası və yenidən qurulması istiqamətində genişmiqyaslı işlər həyata keçirilir.

Nəticə olaraq, Azərbaycan muzey tarixi ölkənin mədəni inkişafının ayrılmaz hissəsi olmaqla yanaşı, xalqın tarixini yaşadan və gələcək nəsillərə ötürən bir sistem kimi böyük əhəmiyyət daşıyır. Muzeylərin qorunması və inkişaf etdirilməsi, Azərbaycanın milli kimliyinin, mədəni zənginliyinin və elmi biliklərinin dünya səviyyəsində tanınmasına mühüm töhfə verəcəkdir. Ağdam şəhərinin muzeyləri təkcə keçmişin izlərini yaşatmaq üçün deyil, həm də şəhərin gələcək mədəni inkişafı üçün vacib bir elementdir. Bu muzeylərin bərpası və modernləşdirilməsi Ağdamın yenidən dirçələn mədəniyyət paytaxtlarından birinə çevrilməsinə imkan yaradacaq və Azərbaycan xalqının zəngin irsini dünyaya tanıtmmaq üçün mühüm bir platforma olacaqdır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Muzey fəaliyyətində kommunikasiyanın rolu. // Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti. Mədəniyyət Dünyası jurnalı. XXXIV buraxılış. Dekabr 2017. s. 72-76
2. Muzeylərin turizm müəssisələri ilə qarşılıqlı münasibətinin bəzi aspektləri. // Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti. Elmi əsərlər jurnalı. № 24, Bakı, dekabr 2017. s. 62-67

3. Milli statuslu muzeylərin turizm sənayesinə inteqrasiya məsələləri. // Turizm və qonaqpərvərlik tədqiqatları beynəlxalq jurnalı. İl

7, № 2, Bakı, aprel 2018. s. 72-76.
4. Опыт привлечения туристов в деятельности современных музеев (на примере деятельности Британского музея). // Журнал -Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение”. № 29, 2018 г. с. 247-254
5. Коммуникативные технологии в создании туристической привлекательности музея. // АМЕА. Гənc tədqiqatçı elmi-praktiki jurnal. IV cild, № 1, 2018. s. 333-338

Aysel Nazim İSAYEVA

Western Caspian University Faculty of Design.

Specialization: Design and Technical Aesthetics.

E-mail: magistr.isayeva@mail.ru

AGDAM ARCHITECTURE

Summary

The city of Agdam is one of the cultural heritage centers that combines ancient and modern elements that occupy a special place in the history of Azerbaijani architecture. The city, which has played an important role in the economic, social and cultural life of Karabakh throughout its history, is known for its civil and religious monuments in terms of architecture. Agdam architecture is of great importance not only in terms of the restoration of the city, but also for the development of the cultural and tourism potential of Karabakh. The city is planned to become one of the cultural and industrial centers of Karabakh in the future. The synthesis of historical and modern architecture of Agdam is considered a revival of the architectural heritage of Azerbaijan and the beginning of a new stage in the field of culture. History and civic history of Agdam Agdam is a city that has historically occupied an important place in Azerbaijani civilization and is known for its rich cultural traditions. Agdam dough is famous for its unique preparation method and taste and is an integral part of the culinary civilization of various regions of Azerbaijan. The natural ingredients and special cooking methods used in the preparation of this dough have formalized the unique culinary heritage and civic identity of Agdam.

Keywords: museum, Agdam, architecture, Karabakh, tourism.

Айсель Назим ИСАЕВА

Западно-Каспийский университет,

Факультет дизайна.

Специализация: Дизайн и техническая эстетика.

E-mail: magistr.isayeva@mail.ru

АРХИТЕКТУРА АГДАМА

Резюме

Город Агдам является одним из центров культурного наследия, сочетающим в себе древние и современные элементы, занимая особое место в архитектурной истории Азербайджана. Город, который играл важную роль в экономической, социальной и культурной жизни Карабаха на протяжении всей его истории, известен своим архитектурным наследием, как гражданским, так и религиозным. Архитектура Агдама имеет большое значение не только для восстановления города, но и для развития культурного и туристического потенциала Карабаха. Планируется, что в будущем город станет одним из культурных и промышленных центров Карабаха. Синтез исторической и современной архитектуры Агдама рассматривается как возрождение архитектурного наследия Азербайджана и начало нового этапа в сфере культуры. История и гражданская история Агдама Агдам — город, который исторически занимал важное место в азербайджанской цивилизации и известен своими богатыми культурными традициями. Агдамское тесто славится своим уникальным способом приготовления и вкусом и является неотъемлемой частью кулинарной цивилизации различных регионов Азербайджана. Натуральные ингредиенты и особые методы приготовления этого теста оформили уникальное кулинарное наследие и гражданскую идентичность Агдама.

Ключевые слова: музей, Агдам, архитектура, Карабах, туризм.